



Briuselis, 2024 m. lapkričio 15 d.
(OR. en)

15562/24

EMPL 566
SOC 829
EDUC 417
ECOFIN 1285
COMPET 1117
DIGIT 234
ENV 1119

PRANEŠIMAS

nuo: Pirmininkaujanti valstybės narė
kam: Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas: 2025 m. Europos semestras: Užimtumo ir socialinės politikos prioritetai
– *Politiniai debatai*

Rengiantis 2024 m. gruodžio 2 d. EPSCO tarybos posėdyje įvyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms pridedamas pirmininkaujanti valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

2025 m. Europos semestras: Užimtumo ir socialinės politikos prioritetai

Politiniai debatai

Ministrų prašoma pasidalyti nuomonėmis apie būsimus užimtumo ir socialinės politikos prioritetus ES lygmeniu. Pastaraisiais metais paskelbtos išsamios ir ateities perspektyvomis grindžiamos ataskaitos bei kiti atitinkami dokumentai suteikė vertingos informacijos šiems debatams, todėl šiame pranešime akcentuojamos pagrindinės kai kurių šių ataskaitų ir dokumentų idėjos.

Europos semestro metinis ciklas paprastai prasideda lapkričio mėn., kai Europos Komisija pristato Europos semestro rudens dokumentų rinkinį, įskaitant bendrą užimtumo ataskaitą darbo rinkos, įgūdžių ir socialinės politikos srityse. Rudens dokumentų rinkinyje nustatyti bendrieji ekonominiai, užimtumo ir socialiniai prioritetai ir valstybėms narėms pateikiamos būsimo ciklo politikos gairės. Kalbant apie 2025 m. semestro ciklą, Komisija dėl pereinamojo laikotarpio šioje institucijoje nusprendė rudens dokumentų rinkinį paskelbti vėliau nei įprasta ir dviem etapais: su fiskaliniais klausimais susijusias dokumentų rinkinio dalis – lapkričio mėn. pabaigoje, o likusias dalis, įskaitant su užimtumu ir socialiniais klausimais susijusias dalis, kai pareigas pradės eiti naujoji Komisija. Todėl šiais metais rudens dokumentų rinkinys nebus pristatytas gruodžio mėn. įvyksiančiame EPSCO tarybos posėdyje.

Aukšto lygio grupės socialinės apsaugos ir gerovės valstybės ateities Europos Sąjungoje klausimams (toliau – aukšto lygio darbo grupė) ataskaitoje¹, kuri buvo paskelbta 2023 m. vasario mėn., analizuojamas tikėtinas pagrindinių didžiųjų tendencijų poveikis socialinei apsaugai ir gerovės valstybei. Aukšto lygio darbo grupė pabrėžė, kad kelios pasaulinės didžiosios tendencijos formuoja mūsų visuomenes, ekonomikas ir darbo rinkas. Visų pirma nurodyti demografiniai pokyčiai, pokyčiai darbo pasaulyje, klimato kaita ir žaliaji pertvarka ir išnagrinėtas jų poveikis iš viso gyvenimo perspektyvos. Ataskaitoje pabrėžta įtraukios ir teisingos gerovės valstybės svarba siekiant kuo labiau sumažinti socialinę riziką ir sušvelninti ekonominius sunkumus, kartu remiant ekonomikos augimą ir asmens gerovę. Anot aukšto lygio darbo grupės, šiuolaikinės gerovės valstybės turėtų užtikrinti tvirtas priemones, kurios sušvelnintų ekonominius sukrėtimus, ir investuoti į saugias pereinamąsias priemones, kurios padėtų žmonėms kritiniais pereinamaisiais gyvenimo etapais. Pripažįstant, kad nėra vieno visiems tinkančio sprendimo, ataskaitoje pateiktas 21 rekomendacijos keliose politikos srityse sąrašas, visų pirma skatinant valstybes nares modernizuoti ir stiprinti savo gerovės valstybes.

2024 m. vasario mėn. Užimtumo komitetas (EMCO) ir Socialinės apsaugos komitetas (SAK) parengė nuomonę² „Būsiami Sąjungos politikos prioritetai, susiję su Europos socialinių teisių ramsčiu“, šiai nuomonei 2024 m. kovo mėn. posėdyje pritarė EPSCO ministrai. Nuomonėje pabrėžta, kad nuo 2017 m., kuomet buvo paskelbtas Socialinis ramstis, susitarta dėl daug ES iniciatyvų: priimtos Tarybos rekomendacijos ir kitos neprivalomos priemonės, kurios yra tinkamos ir veiksmingos teikiant valstybėms narėms gaires atitinkamose politikos srityse, taip pat teisiškai privalomos ES direktyvos bei reglamentai, darantys didesnę tiesioginę poveikį nacionalinės teisės aktams. Nuomonėje taip pat nurodyta, kad reikės vykdyti daugelio ES iniciatyvų, dėl kurių susitarta nuo 2017 m., tolesnę perkėlimą į nacionalinę teisę ir jas tinkamai įgyvendinti, taip pat reikės stebėti, ar jos veiksmingos, atsižvelgiant į sparčius ekonomikų ir visuomenių pokyčius, ir tuo pat metu sutelkti dėmesį į administracinės naštos mažinimą.

¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&eventsId=2057&furtherEvents=yes&langId=en>

² Dok. 7635/24.

2024 m. balandžio mėn. paskelbtoje Enrico Lettos ataskaitoje „Daug daugiau nei rinka“³ pabrėžiama, kad reikia stiprinti bendrosios rinkos socialinį aspektą užtikrinant socialinį teisingumą ir sanglaudą. Ataskaitoje teigiama, kad iš tiesų sėkmingai ir socialiai tvariai bendrajai rinkai užtikrinti reikėtų pasiekti tris pagrindinius tikslus: i) sudaryti sąlygas daugiau žmonių pasinaudoti su darbu susijusiais privalumais, ii) išvengti lenktynių dėl žemesnių standartų ir iii) išsaugoti ir sustiprinti Europos rinkos ekonomiką.

2024 m. rugsėjo mėn. paskelbtoje Mario Draghi ataskaitoje „Europos konkurencingumo ateitis“⁴ pabrėžiama, kad žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos sėkmė priklauso nuo to, ar ji bus vykdoma teisingai socialiniu požiūriu, skiriant dėmesio kokybiškų darbo vietų užtikrinimui ir tam, kad būtų pakankamai kvalifikuotų darbuotojų joms užimti. Atsižvelgiant į esamą tiek darbo vietų, tiek įgūdžių trūkumą, labai svarbu užtikrinti ES darbo jėgos persikvalifikavimą ir kvalifikacijos kėlimą. Kalbant apie naująjį teisėkūros ciklą, ataskaitoje raginama iš esmės persvarstyti su įgūdžiais susijusią ES politiką, be kita ko, stiprinti koordinavimą ir geriau įtraukti socialinius partnerius į švietimo ir mokymo politikos rengimą.

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

⁴ https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en#paragraph_47059.

2024 m. rugsėjo mėn. paskelbtoje ataskaitoje „Užimtumas ir socialiniai pokyčiai Europoje“⁵ (*Employment and Social Developments in Europe*) Europos Komisija pristatė pagrindinius ekonominius, darbo rinkos ir socialinius pokyčius, įvertino socialinę ir ekonominę konvergenciją ES ir išanalizavo socialinių investicijų vaidmenį. Joje pabrėžta, kad 2023 m. esant plataus masto ekonomikos sąstingiumi darbo rinkos ir toliau buvo itin atsparios, o socialiniai rezultatai šiek tiek pagerėjo. 2023 m. ES ekonomikos augimas atsiliko nuo kitų pažengusių ekonomikų, o infliacija nuo 2021 m. antro pusmečio didėjo. Kalbant apie Sąjungos pagrindinius tikslus iki 2030 m., ataskaitoje teigiama, kad i) ES užimtumo lygis pasiekė rekordinį 75,3 % lygį, o nedarbo lygis šiek tiek sumažėjo. Bendrovėms trūko darbo jėgos ir įgūdžių, o laisvų darbo vietų lygis išliko rekordiškai aukštas; ii) suaugusiųjų dalyvavimo švietimo ir mokymo programose rodiklis toliau buvo gerokai žemesnis, palyginti su ES tikslu. 2022 m. švietimo ar mokymo veikloje dalyvavo 46,6 % 25–64 m. amžiaus asmenų, o tai, be kita ko, lėmė sunkumai, susiję su galimybėmis dalyvauti kokybiško mokymo kursuose, su kitomis pareigomis nesuderinami tvarkaraščiai, finansinės kliūtys arba potencialių dalyvių pasiryžimo laipsnis; iii) skurdo ar socialinės atskirties rizikos lygis (AROE) 2023 m. šiek tiek sumažėjo ir siekė 21,4 %, tačiau tam tikrose pažeidžiamose grupėse išliko aukštas, pajamų nelygė iš esmės išliko stabili, o didelio materialinio ir socialinio nepritekliaus lygis padidėjo. Ataskaitoje teigiama, kad per pastarąjį dešimtmetį būta tam tikrų ekonominių, darbo rinkos ir socialinių rezultatų konvergencijos visoje ES, tačiau skirtumai tarp valstybių narių tebėra dideli. Ataskaitoje taip pat pabrėžiamas socialinių investicijų vaidmuo ir reformų bei investicijų svarba tokiose svarbiose srityse kaip kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas, mokymasis visą gyvenimą, aktyvi darbo rinkos politika, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros politika, ir tai, kad jas gali papildyti didesnės investicijos į, be kita ko, įperkama būstą ir socialinę apsaugą.

⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8641&>

Kalbant apie būsimas ES lygmens iniciatyvas, išrinktosios Pirmininkės U. von der Leyen pasiūlymas kitoje Komisijos narių kolegijoje turėti vykdomąjį pirmininko pavaduotoją, kuris, be kita ko, būtų atsakingas už žmones ir įgūdžius, ir keletą kitų Komisijos narių, sprendžiančių užimtumo, socialinės politikos ir lygybės klausimus, taip pat rodo, kad Komisijos užmojai šioje srityje yra didesni. Kad būtų pasiekti pagrindiniai ES tikslai iki 2030 m. užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, Komisija planuoja naują Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo veiksmų planą, kuris turi būti pristatytas 2025 m. Prie pagrindinių ES tikslų įgyvendinimo siekiama prisidėti ir kitomis naujomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, Kokybiškų darbo vietų kūrimo gairėmis, naujuoju Europos socialinio dialogo paktu, ES kovos su skurdu strategija ir Europos įperkamo būsto planu.

Kalbant apie EPSCO tarybos politikos sritis, reikėtų pabrėžti du pagrindinius pokyčius, susijusius su Europos semestru. Pirma, 2017 m. paskelbus Europos socialinių teisių ramstį, jo stebėseną buvo integruota į Europos semestrą, visų pirma užimtumo gaires suderinant su ramsčio principais. Ši stebėseną vykdoma parengiant bendrą užimtumo ataskaitą, tam naudojantis socialinių rodiklių suvestine. Antra, atsižvelgiant į šį kontekstą ir siekiant stiprinti Europos semestro socialinį aspektą ir EPSCO tarybos vaidmenį metiniuose cikluose, į 2024 m. Europos semestro ciklą įtraukta bandomoji socialinės konvergencijos analizė, grindžiama socialinės konvergencijos sistemos ypatumais.

Su socialinės konvergencijos sistema susijęs darbas buvo pradėtas po 2021 m. spalio mėn. EPSCO tarybos posėdyje pristatytos Belgijos ir Ispanijos iniciatyvos nustatyti socialinio disbalanso procedūrą. Atsižvelgiant į pirmininkavusių Prancūzijos, Čekijos ir Švedijos suteiktus įgaliojimus, EMCO ir SAK atidžiai apsvarstė šią iniciatyvą. Visų pirma, 2022 m. gegužės 16 d. EMCO ir SAK nuomonėje⁶ pabrėžta, kad reikia atlikti tolesnį konceptualų ir analitinį darbą, susijusį su pagrindiniais iniciatyvos aspektais, ir pažymėta, kad valstybių narių nuomonės dėl galimos jos pridėtinės vertės skiriasi. Atsižvelgdama į tai, speciali EMCO ir SAK darbo grupė, savanoriškai dalyvaujant 21 valstybei narei ir Komisijai, atliko tolesnį techninį darbą. 2022 m. rugsėjo mėn–2023 m. gegužės mėn. darbo grupė išnagrinėjo galimą socialinės konvergencijos sistemos struktūrą ir metodiką ir parengė ataskaitą. Išnagrinėjus šią ataskaitą, EMCO ir SAK parengė ir pritarė pagrindinėms gairėms dėl socialinės konvergencijos sistemos nustatymo Europos semestre. Jie patvirtino, kad skiriasi valstybių narių pritarimo lygis ir neužtikrintumas. Pagrindinės gairės⁷ buvo pristatytos ministrams 2023 m. birželio mėn. EPSCO tarybos posėdyje ir Taryba su jomis susipažino. Į 2024 m. Europos semestro ciklą, t. y. į 2023 m. lapkričio mėn. paskelbtą Komisijos pasiūlymą dėl 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos, Komisija įtraukė išsamesnę konkrečioms šalims skirtą galimų pavojų aukštynkryptei socialinei konvergencijai analizę, grindžiamą socialinės konvergencijos sistemos ypatumais, kaip nurodyta EMCO ir SAK pateiktose pagrindinėse gairėse. Kadangi valstybės narės nesutarė dėl pirmiau nurodyto Komisijos pasiūlymo, su juo susijusiose išvadose⁸ Taryba nurodė atkreipusi į jį dėmesį ir paragino Užimtumo komitetą ir Socialinės apsaugos komitetą įvertinti aukštynkryptės socialinės konvergencijos bandomosios analizės poveikį remiantis socialinės konvergencijos sistemos ypatumais, įskaitant pridėtinę vertę ir galimą administracinę našą. Be to, Taryba paragino EMCO ir SAK įvertinti jos poveikį, įskaitant jos pridėtinę vertę ir galimą administracinę našą.

⁶ Dok. 9222/22.

⁷ Dok. 9481/23 ir ADD1.

⁸ Dok. 7665/24.

Vykstant 2024 m. semestro ciklui, po ES ekonomikos valdymo peržiūros Taryba ir Europos Parlamentas susitarė į naująjį Reglamentą 2024/1263 kaip vieną iš Komisijos turimų užimtumo gairių ir socialinio ramsčio principų įgyvendinimo stebėsenos priemonių įtraukti „*socialinei konvergencijai kylančios rizikos nustatymo sistemą*“.

2024 m. rugsėjo–lapkričio mėn. EMCO ir SAK atliko vertinimą ir pateikė savo pagrindines išvadas EPSCO ministrams skirtame pranešime⁹, kuriame akcentuojama patirtis, valstybių narių pozicijų skirtumai ir patikslinimai (pvz., susiję su metodika, rodikliais, procedūra ir kt.), kurių reikia socialinės konvergencijos sistemai patobulinti. Pranešime taip pat teigiama, kad nors kai kurios valstybės narės įžvelgė bandomojo socialinės konvergencijos sistemos įgyvendinimo 2024 m. cikle naudą, kitos abejoja dėl sistemos pridėtinės vertės ir galutinio tikslo, palyginti su ankstesne praktika.

Atsižvelgiant į tai, ministrų prašoma pasikeisti nuomonėmis šiais klausimais:

- 1) *Atsižvelgdami į pirmiau minėtas tendencijas, analizę ir pasiūlymus, kokius nustatytumėte prioritetus 2024–2029 m. laikotarpiui, laukdami būsimo naujojo Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano?*
- 2) *Ar, remdamiesi savo patirtimi, susijusia su bandomuoju socialinės konvergencijos sistemos įgyvendinimu, ir atsižvelgdami į EMCO ir SAK pranešimą, sutinkate, kad po bandomojo etapo reikia tobulinti aukštynkryptės socialinės konvergencijos analizes remiantis socialinės konvergencijos sistemos ypatumais? Jei taip, kuriuos analizių elementus reikėtų patobulinti rengiantis būsiamiems Europos semestro ciklams?*

⁹ Dok. 15563/24.